

inter alia ipsos homines, et dare illis originalem justitiam. Quarto, voluit permittere peccatum. Quinto, prævidit illud. Sexto, voluit redēptionem per Christum. Alii denique existimant Deum in primo signo suā liberā voluntatis voluisse se perfecte communicare, condendo universum quoddam constans ex omnibus gradibus et ordinibus rerum, naturæ et gratiæ, et unionis hypostaticæ; ita tamen ut esset connexio et ordo inter res omnes, ita ut inferiora superioribus ministrarent, superiora vero inferioribus præessent; et ita in hoc primo signo voluit Christum tanquam caput totius universi. Secundo, ad exequendam hanc intentionem voluit (ut alia omittam) producere humanum genus in Adamo, et illi conferre justitiam, etc. Tertio, voluit permittere peccatum. Quarto, præscivit. Quinto, ordinavit redēptionem per Christum. Et inter hunc ac præcedentem modum forte res concepta eadem est, solum est diversitas in modo illam explicandi. Quid autem eligendum sit, dicemus inferius.

11. *Tertia opinio.* — Inter has sententias duæ aliæ veluti mediae excogitari possunt. Tertia itaque sit, voluntatem incarnationis posse comparari, vel ad voluntatem permittendi peccatum Adæ, vel ad præscientiam ejusdem peccati. Si voluntas ad voluntatem comparetur, juxta opinionem hanc, non est una altera prior, sed omnino simul, quamquam mysterium incarnationis fuerit prædefinitum per primam illam voluntatem, qua voluit Deus perfectum universum condere, in quo convenit hæc sententia cum præcedenti. Ratio vero hujus partis est, quia, supposita præscientia simplicis intelligentiæ supra explicata, qua Deus cognovit ut possibilia creationem Angelorum et hominum, mysteria gratiæ et unionis hypostaticæ, et permissionem peccati, etc., non est necesse intelligere Deum prius unum voluisse quam aliud, sed unica simplicissima voluntate hæc omnia voluisse, quatenus ex eis totum universum quasi unum quid absolutum et perfectum coagmentatur. Confirmari hoc potest et explicari, quia voluntas incarnationis, et voluntas permittendi peccatum, non sunt ita inter se connexæ, ut una aliam supponat, vel ab illa supponatur; neutra enim est causa vel ratio alterius, quia nec voluntas incarnationis propter peccatum est, ut hæc sententia supponit, nec voluntas permittendi peccatum propter incarnationem, ut per se notum videtur; neutra ergo est prior alia. At

vero, si illa voluntas ad præscientiam peccati comparetur, hæc considerari potest dupliciter: primo, per modum scientiæ visionis, quæ subsequitur voluntatem, et sic est posterior, ut per se constat; vel per modum simplicis intelligentiæ, per quam cognoscuntur futura, vel sub conditione, modo supra explicato, vel absolute, si ipsam divina voluntas libera præsciri etiam intelligatur per modum futuræ, ut superius etiam explicatum est, et sic antecedit præscientia voluntatem; ex quibus satis etiam constat hujus sententiae fundamentum.

12. *Quarta opinio.* — *Corollaria hujus sententiae.* — Quarta sententia est, mysterium unionis hypostaticæ fuisse præordinatum a Deo in illo primo signo, quo se voluit extra communicare; quia illud decretum fuit perfectum, et ideo comprehendit omnes gradus et ordines rerum; in quibus supremum locum tenet unio hypostatica, per quam fit summa divinæ bonitatis communicatio. Addit tamen hæc opinio, mysterium incarnationis ut sic non fuisse in illo signo præordinatum, sed in alio posteriori signo post prævisum originale peccatum; nam unio hypostatica per se abstrahit et a persona Verbi, et a natura humana, quam incarnatio, ut hoc nomine significatur, includit; unde hypostatica unio secundum se prior est quam incarnatio, et independens ab illa, et per se sufficiens ad completam Dei communicacionem, quæ in primo illo signo intenta est; in illo ergo tantum fuit decretum, ut Deus assumeret intellectualē naturam, abstrahendo ab hac vel illa persona, et una aut pluribus, et a natura humana vel angelica; in inferioribus enim non erat decentia, ut in eis hæc unio fieret. Et hoc est fundamentum hujus sententiae, scilicet quia motivum, ob quod Deus in illo primo signo potuit decernere seu definire hoc mysterium, non petebat hanc incarnationem, sed solum unionem hypostaticam, ut explicata est. Aliunde vero omnia motiva et rationes ob quas Deus voluit hanc unionem hypostaticam in hac natura et in hac persona potius quam in aliis, sumpta sunt ex occasione peccati, et ex remedio ejus; ergo voluntas incarnationis quoad hanc determinationem non antecessit, sed subsequuta est præscientiam peccati. Sicut juxta Scotti sententiam, quamvis incarnatio quoad substantiam præordinata sit in primo signo ante præscientiam originalis peccati, quoad

signo post præscientiam ejusdem peccati, buntur. Dico ergo primo, Deum primaria intentione, et prima voluntate qua voluit se creaturis communicare, voluisse mysterium incarnationis, et Christum Dominum Deum simul et hominem, ut esset caput et finis omnium divinorum operum sub ipso Deo. Hanc conclusionem præter auctores citatos docuit elegantissime Rupertus Abbas, lib. 3 de gloria et honore Filii hominis, in Matth., et lib. 13 de Gloria Trinitatis, et Processione Spiritus Sancti, cap. 20, ubi inter alia inquit: *Religiose dicendum, reverenterque est audiendum, quia propter hunc hominem gloria et honore coronandum Deus omnia creavit;* et infra: *Rectius dicitur non hominem propter Angelos, sed propter quemdam hominem Angelos quoque factos esse, et cetera omnia.* Et hoc confirmat testimoniis Proverb. 8, et ad Hebr. 2. Eamdem opinionem sequitur Cyril., lib. 5 Thesaur., cap. 8. Et pro eadem referri potest Irenæus, libr. 3, cap. 33; et Augustinus, lib. 1 de Nupt., cap. vigesimo primo, quorum Patrum verba et sententias in sequentibus dubiis commodius tractabimus, et ex aliis Patribus hoc ipsum confirmabimus. Refert etiam Galatin., lib. 7 de Arcanis, cap. 2 et 4, esse communem traditionem Hebræorum, Deum propter amorem Messiae omnia creasse; ac propterea Isaiae 4 vocari germen, et Psalm. 67 vocari fructum terræ, quia, sicut hec sunt quasi finis et pulchritudo arboris, ita Messias totius universi. Et quamquam in Scriptura non habeatur expresse, potest tamen magna cum probabilitate colligi primo ex Veteri Testamento, Prover. 8: *Dominus possedit me in initio viarum suarum;* vel ut Septuaginta transtulerunt: *Dominus creavit me initium viarum suarum.* Hæc enim verba de Sapientia incarnata exponunt fere omnes antiqui Patres Græci et Latini; Clemens Romanus, lib. 5 Constit. Apostolic., cap. 19; et Concilium Hispalen., cap. 13. Justinianus imperator, in Edicto fidei ad Joan. II, ubi in eamdem sententiam citat Basilius, qui eam habet libro quarto contra Eunomium; et eamdem habet Athanasius, serm. 3 contra Arianos, et in expositione fidei; Gregorius Nazianz., orat. 36, circa principium; Cæsarius, dialogo 2, et Gregorius Nyssenus, lib. de Fide ad Simplicium. Et Cyril. Alexandr., lib. 5 Thesaur., cap. 4 et 8, qui expresse inquit: *Quærendum est quis est qui dixit: Dominus creavit me,* et respondet: *Christus jam homo factus.* Idem Chrysostomus, serm. de Sancta Trinitate, et Damascenus, lib. 4, cap. 19, uji

13. *Christus primus prædestinatus et finis omnium operum divinorum.* — In hac quæstione unum est quod ad rem maxime pertinere videtur, scilicet, an hoc mysterium fuerit intentum a Deo in prima voluntate, qua voluit universum perfectum condere, sicut creatio Angelorum et hominum, et justificatio, et æterna beatitudo per se intenta fuit; an vero solum quasi per accidens post permisum et prævisum peccatum; et ex hujus decisione pendent alia, quæ postea tracta-

dicit quædam dici in Scriptura de Christo ante humanitatem assumptam, vaticinandi modo, interdum ut futura, interdum vero ut præterita, ut est illud: *Dominus creavit me*; et illud: *Propterea unxit te Deus, Deus tuus*. Ubi aperte sentit utrumque esse dictum ratione humanitatis. Idem docet Hieronymus, lib. 2 in Mich., in principio, et super ad Ephes. 2; August., serm. 58 de Verbis Domini, et lib. 1 de Trinitat., cap. 12: *Secundum formam, inquit, Dei ante omnes colles genuit me, secundum formam servi Dominus creavit me initium viarum suarum*. Idem Hilarius, 12 de Trinitat.; et Ambros., 1 de Fide, cap. 7; et Fulgentius, lib. ad objectiones Arian., in responsione ad tertiam.

14. Denique Epiphanius, in Ancorato, et hæres. 69, dicit hanc esse expositionem magnorum Patrum, neque esse rejiciendam. Cum enim Ariani abuterentur hoc testimonio, ut probarent Filium Dei esse creaturam, Sancti respondebant illud fuisse dictum ratione humanitatis, secundum quam interdum creatus dicitur, ut notavit Idatius Clarus, libro contra Valiman. Arian., tom. 5 Bibl. sanet., ex illo ad Ephes. 4: *Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est*. Et ad Hebr. 4: *Qui fidelis est ei qui creavit illum*. Et quamquam Vulgata non habeat verbum *creavit*, sed *possedit*; et Hieronymus supra, et in epist. 139 ad Cyprianum, in tom. 3, ita proprius ex Hebreo verti doceat; non tamen refert, quia etiam dicitur Deus possidere ea quæ creat, imo illorum propriissime dicitur esse dominus, et ita ad hoc ipsum ponderavit Ambrosius verbum illud: *Dominus possedit me*. Si enim Filius ut Deus loqueretur, non dominum vocaret, sed Patrem. Dicitur ergo Christus, in quantum homo, conditus ab æterno, *in initio viarum Dei*, non secundum rem, sed secundum propositum, et intentionem Dei; nec solum significatur utcumque fuisse æterno Dei consilio conditum (hoc enim commune est omnibus rebus quæ in tempore creantur), sed singulari quodam modo, nimirum quia in ipsa mente Dei primatum habuit, et conditus est *in initio viarum Dei*, quod inferius illis verbis declaratur: *Ab eterno ordinata sum, et ex antiquis antequam terra fieret*. Voluit enim Sapiens eo loco laudare hanc Sapientiam incarnatam ab antiquitate et origine; et quia in re non prius producta est secundum humanitatem, quam aliæ res creatæ fuerint, ideo illam considerat in æterno Dei consilio, in quo, antequam quidquam factum

esset, ipsa fuit initium viarum Dei. Verum est nonnullos ex citatis Patribus, viarum nomine opera redēptionis intelligere; sed (ut rectius Athanasius intellexit) viarum nomine Dei opera intelliguntur; sicut enim via vestigiis efficitur, ita Dei effectus vestigia Dei et viæ statim exponitur: *Et sanctus in omnibus operibus suis*. Et Psalm. 24, universæ viæ Domini, dicuntur misericordia et veritas. Quia in omnibus Dei operibus haec virtutes potissimum reluent. Et ideo Sapiens, quasi explicans has vias, subdit: *Antequam quidquam faceret a principio, et antequam terra fieret*. Et cum hac expositione concordat similis locus Eccles. 24: *Ab initio et ante sæcula creata sum, etc.*, ubi post similia verba tandem concludit: *Posuit David puero suo, excitare regem ex ipso fortissimum, et in throno honoris sedentem in sempiternum*. Quæ verba de solo Christo intelligi possunt, de quo Isai. 2 dicitur: *Super regnum David, et super solium ejus sededit usque in sempiternum*. Cætera ergo de Christo accommodatissime intelliguntur. Et quamquam non negem posse habere hæc testimonia alias expositiones litteræ consentaneas, non est autem cur hæc rejiciatur, quæ et litteræ quadrat, et ab antiquis Patribus indicata est.

15. Secundo probatur ex Novo Testamento, præsertim ex Paulo ad Coloss., ubi de Christo homine Deo promiscue loquitur, et ut Deum vocat illum *imaginem Dei invisibilis*, ut hominem vero vocat *primogenitum omnis creature*. Ita enim intellexit verbum illud Concilium Sardicense, epistola ad omnes fideles, et sumitur ex Concilio Ephes., tom. 1, cap. 4 et 5, et tom. 4, cap. 26, ubi Christus dicitur unigenitus ut Deus, primogenitus ut homo. Quam expositionem habent eo loco Glossæ, Anselmus, et Hieronymus, qui dicit vocari Christum primogenitum, non tempore, sed honore. Et Chrysostomus, homil. 15, circa id ad Rom. 8: *Ut sit ipse primogenitus in multis fratribus: Hoc, inquit, ita capias, ut de dispensatione illius dicta esse intelligas, nam secundum divinitatem unigenitus est, per humanitatem autem frater noster effectus est*, et conditus est *in initio viarum Dei*, quod inferius illis verbis declaratur: *Ab eterno ordinata sum, et ex antiquis antequam terra fieret*. Voluit enim Sapiens eo loco laudare hanc Sapientiam incarnatam ab antiquitate et origine; et quia in re non prius producta est secundum humanitatem, quam aliæ res creatæ fuerint, ideo illam considerat in æterno Dei consilio, in quo, antequam quidquam factum

nitus omnis creature, subdit Paulus, citato loco, ad Coloss. 1, dicens: *Quoniam in ipso condita sunt universa, et ipse est ante omnes, et omnia in ipso constant, et ipse est caput corporis Ecclesiæ*. Ac denique concludit, *ut sit ipse in omnibus primatum tenens*. Ubi (ut Chrysostomus et alii intelligunt) plane loquitur de Christo ut homine, nam ut sic est caput Ecclesiæ, et primogenitus ex mortuis, ut ibidem dicitur; ergo ut sic primatum in omnibus habet, etiam in æterno consilio et mente Dei. Ac denique in eo etiam ut homine condita sunt universa. Ex quo verbo sumitur nova confirmatio, nam Christus, ut Deus homo, est finis propter quem, et in cuius honorem Deus omnia creavit; hoc enim significat verbum illud: *In quo condita sunt universa*. Et eodem modo dicitur ad Hebr. 2, Christum esse *eum propter quem omnia*, ut supra notavit Rupert.; et ibidem exponit Anselm. Et idem sumitur ex verbo illo, 1 ad Corinth. 3, ubi Paulus, ad justos et prædestinatos loquens, inquit: *Omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus vero Dei*. Dicuntur autem omnia esse electorum in ratione finis, quia propter eos omnia creata sunt, ut salutem et gloriam consequantur. Eadem ergo ratione, tam ipsi prædestinati, quam omnia alia, Christi esse dicuntur, propter quem tanquam propter finem proximum creata sunt omnia. Et ideo, ad Hebr. 1, Christus dicitur *constitutus hæres universorum*, quod de Christo ut homine necessario intelligendum est; nam, ut Deus, non est hæres, sed natura sua dominus. Unde etiam quod subditur, *per quem fecit et sæcula*, eidem homini Christo, per quem Pater nobis locutus est, attribui videtur. Et ita Chrysostomus, hom. 71 in Joan., dicit omnia operari Patrem propter gloriam Filii; et inferius, tam hic, quam q. 24, ostendemus Christum esse causam finalem nostræ prædestinationis. Ex quibus idonea satis ratio conficitur, quia finis est qui primo cadit in voluntatem operantis; si ergo Christus est finis operum Dei, sane per primariam voluntatem amatus ac intentus fuit inter ea quæ ad extra Deus voluit operari. Et simile argumentum sumi potest ex ratione causæ exemplaris, quod statim commodiū explicabimus.

16. *Electio prædestinatorum ante permissionem peccati originalis*. — Tertio probari potest hæc conclusio ex ipsis effectibus Dei, considerato in eis optimo et sapientissimo providentiæ modo. Supponimus enim, ex su-

pra dictis, ante omnem liberam voluntatem in Deo scientiam, per quam cognoscit quid unaquæque causa, tam necessaria quam libera, operatura est, si in hoc vel illo statum hac vel illa conditione ceteretur. Unde fit ante voluntatem incarnationis, vel creationis, vel permissionis peccati, præscivisse Deum, si creasset mundum, Angelos et homines cum tali gratia, etc., et permetteret peccatum futurum fuisse, ut totum genus humanum in primo homine laberetur, sibique offerendam esse occasionem ut optimo modo sapientiam, bonitatem, misericordiam et justitiam denique patefaceret. Jam ergo constituta in Deo scientia hac, optime intelligitur potuisse illum, primum omnium intendere non solum universi creationem secundum esse natura gratiæ et gloriæ in hominibus et Angelis; verum etiam secundum esse unionis hypostaticæ in Christi humanitate, quamquam in re ipsa esset executurus hoc mysterium post oblatam occasionem peccati, quod totum est evidens, supposita dicta præscientia, quoniam ordo intentionis antecedit ordinem executionis, ut supra declaratum est. Ergo ita intelligendum est Deum voluisse hoc mysterium, primo, quia hoc modo conciliatur optime omnes Scripturæ. Quædam enim significant Christum esse primo dilectum, et amatum tanquam finem omnium operum Dei. Aliæ vero indicant Verbum sumpsisse carnem oblata occasione peccati; hæc autem optime consonant, si priores ordinem intentionis, posteriores vero executionis explicuisse intelligantur, id est, si intelligamus in prioribus locis præcise declarari amorem Dei ad Christum, et intentionem ejus per modum finis aliarum rerum, in aliis vero locis explicari adæquatum decretum divinæ voluntatis, etiam ut extenditur ad modum admirabilem exequendi tale mysterium. Secundo hoc ita explicatur; nam qui prudentissime operatur, non solum ex præscientia, sed etiam ex prævia intentione finis operatur; sed videmus in re ipsa, oblata occasione peccati, dedisse Christum in remedium ejus; ergo intelligendum est Deum non voluisse hoc mysterium, solum quia occasio peccati oblata est et præcognita, sed potius, e contrario, ideo permisisse peccatum, ut ex illo occasionem sumeret optimo modo se communicandi hominibus; ergo jam prædefinierat et voluerat hoc mysterium, et ex intentione illius voluit permettere peccatum. Exemplum sumere possumus ex Scriptura, cum Deus Joseph constituit principem Ægy-

pti, utendo ad hoc bonum mala voluntate fratrum ejus, qui eum vendiderunt. Non est enim existimandum Deum solum post præsum illud peccatum futurum, voluisse Joseph fieri principem Ægypti, sed e contrario potius quia statuerat Deus eum facere principem Ægypti, ideo voluit permettere peccatum, et illo malo bene uti ad suum finem consequendum; est enim hæc multo altior ratio providentiae, et magis digna Deo, quam in peccatis crucifigentium Christum, et interficienitum martyres, et aliis similibus videre licet. Et hoc sensu docet frequenter August., Deum non permittere peccata nisi ut eis bona eliciat, ut patet in Enchir., c. 96, et alias.

17. Tertio potest hoc aliter explicari, quia videmus totius universi creationem, dispositionem et gubernationem ad hoc tendere, ut numerus prædestinatorum impleatur, et tandem omnia terminentur stabilito regno beatitudinis perpetuo duraturo, ex hominibus et Angelis composito, quorum princeps et caput sit Christus; ergo optimo et prudentissimo ordine intelligimus primam voluntatem et intentionem suam posuisse Deum in hoc felicissimo regno prædestinatorum, et propter illud prius fundandum, deinde paulatim augendum, ac tandem consummandum, voluisse conferre prius gratiam et justitiam, deinde permittere peccatum, postea dare remedium, ac denique applicare illud his quibus erit efficaciter conferendum. Consequentia patet ex illo principio, quod in prudentiori modo operandi executio respondet intentioni. Et quæ sunt postrema in executione, præsertim si sint per se amabilia, et in ipsa executione principaliter intenta (quod dico ut pœnas damnatorum excludam), intentione priora sunt. Et confirmari potest, nam propter similem rationem docent cum Augustino fere omnes Theologi, electionem prædestinatorum ad gloriam esse priorem ipsa prædestinatione seu ratione mediorum, adeo ut permisso peccati, quæ aliquo modo confert ad executionem illius electionis, hac ratione censeatur posterior illa, et effectus ejus. Et propter eamdem rationem proportionaliter applicatam, supposita supra dicta scientia conditionata futrorum contingentium, probabiliorem existimo communem sententiam Theologorum assentientium electionem hominum prædestinatorum antecessisse permissionem originalis peccati, quam licet D. Thomas nunquam clare docuerit, in eam tamen magis inclinare videatur 1 p., q. 23, art. 3, 4 et 5, et clarius q. 6,

de Verit., art. 2, ad 9. Et ratio est clara ex dictis, quia permittendo peccatum originale, veluti parabatur via ut tales homines salvarentur infallibiliter, supposita dicta providentia et præscientia Dei; ergo signum est totum hoc cecidisse sub dictam electionem hominum salvandorum, et fuisse effectum ejus; hæc est enim quædam ratio altior providentiae. Et saltem de Adamo non videtur probabiliter negari posse quin electio ejus ad gloriam antecesserit permissionem peccati ejus, imo et voluntatem dandi illi gratiam et justitiam, in qua creatus est, nam in re ipsa hæc omnia fuerunt media per quæ consecutus est salutem; ergo omnia fuerunt media prædestinationis et electionis; in aliis autem prædestinationis omnibus, omnia media similia sunt effectus electionis eorum; cur ergo non multo magis idem erit in primo homine quem Deus crebat, ut totius humani generis parens existet? Ac denique de Angelis sanctis dubitari non potest quin fuerint electi ante permissionem alicujus peccati, et fortasse permissionem peccati in malis Angelis fuisse effectum electionis bonorum, quatenus malorum peccatum fuit bonis occasio majoris meriti et gloriae; quod totum credendum est cecidisse sub intentionem Dei, quia est altior ratio providentiae, et magis consentanea sapientiae ejus; ergo multo magis idem sentendum est de Christi Dei et hominis electione seu prædestinatione, tum quia etiam per peccati permissionem veluti parata fuit via, ut efficax Christi electio ad effectum perducatur; tum etiam quia non est cur eredamus, Deum in prima illa voluntate, qua æterno suo consilio statuit de regno beatitudinis fundando, de membris prius decreverit quam de capite; tum denique quia ipsa rerum executio ostendit priorem intentionem, in Deo maxime, qui prudentissimo modo operatur. Videbimus autem omnes effectus gratiae Dei, ipsam etiam permissionem peccati redundare in gloriam Christi; ergo signum est hanc fuisse primo intentam.

18. *Christus causa exemplaris prædestinationis aliorum.* — Et ex hoc discursu sumitur nova confirmatio, quæ potest esse quarta probatio conclusionis, quia Christus Dominus causa exemplaris et finalis est prædestinationis et electionis aliorum; sed electio hominum et prædestinationis intelligitur antecedere permissionem peccati, et per se pertinere ad eam voluntatem, qua Deus voluit seipsum hominibus communicare; ergo multo magis electio et

prædestinatio Christi ad eamdem voluntatem pertinet, et in ea primum locum obtinet, tanquam causa cæterorum. Majorem quoad utramque partem docet D. Thomas infra, quæst. viigesima quarta, art. tertio et quarto; sumitur ex illo ad Rom. 8: *Quos præscivit et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus;* quamquam enim D. Thomas, Adamus, et alii, locum hunc de Filio ut Deo interpretentur, quoniam filii adoptivi naturalem filium imitari debent, et ad illius similitudinem conformari, tamen de Christo ut homine exponunt Chrysostomus, Hieronymus, Ansel., ac fere alii Græci et Latini, quoniam (ut dictum est) Christus non dicitur proprie primogenitus in multis fratribus, ut Deus, sed ut homo. Sensus ergo Pauli est omnes prædestinatos electos esse ut sint Christo homini conformes in gloria, ut ipse sit tanquam prima mensura cæterorum. Unde Origenes, lib. 7 super ad Rom., per imaginem Filii, animam Christi intelligit, quæ speciali ratione imago Filii dicitur, quia eum in se integre suscepit, illumque perfectissime refert. Ad hanc ergo imaginem dicit debebare alios conformari, juxta illud 1 Cor. 15: *Sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem cœlestis.* Et de gloria corporis dicitur ad Phil. 3: *Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.* Nec vero dici potest prædestinatos fuisse electos ut sint Christo conformes in gloria, solum quia in re ipsa hujusmodi conformitatem habituri sint, et non quia talis conformitas fuerit per se intenta in prima eorum electione; hoc enim modo etiam possent dici prædestinati conformes in gloria Angelo, vel B. Virginis; at vero Paulus aliquam specialem dignitatem Christi voluit illis verbis explicare, nimurum, quod sicut est primum principium in genere gratiae, ita est etiam primum exemplar et metrum cæterorum, non quia indigeret Deus exemplari veluti extrinseco quo in sua actione dirigetur, sed quia ex parte objectorum voluit unum esse primum, ad cuius similitudinem alia formarentur. Imo, non desunt qui existiment, etiam in ipso esse naturali Christum ut hominem esse exemplar cæterorum hominum, ita exponentes illud Gen. 1: *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram.* Quod indicavit Tertullianus, lib. Adversus Præexam., cap. 12, et lib. de Resur. carn., c. 7; et significant Athan., q. 89 ad Antioch.; Cyril., lib. 1 cont. Julian.; Origenes, hom. 1, in Genes.; Irenæus, lib. 1

contra hæres., c. 1, et lib. 4, c. 59, et alii, quos refert Lypom., in Caten., et tractant late Eugub., in Cosmog.; Oleast., et Cather., Genes. 1. Sed aliae sunt veriores illius loci expositiones, quas iidem Patres attingunt, maxime Athanasius, eodem libro, q. 88; Tertullianus, lib. de Baptis., c. 5, et lib. 2 cont. Marcion., c. 6; Chrysostomus, Augustinus, Eucler., et alii ibi, et latius disseritur 1 p., q. 93.

19. *Christus finis electionis prædestinatarum omnium.* — Altera vero pars de causa finali facile ex dictis constat: quidquid enim gratiae et gloriae hominibus collatum est, id totum in Christi gloriam et honorem refertur; sed quod est causa omnium effectuum prædestinationis est in eo genere causa prædestinationis et electionis, ut ex 1 p., q. 23, constat; ergo Major quoad justificationem ipsam definita est in Tridentine, sess. 6, c. 7, et sub justificatione omnes dispositiones a prima vocatione comprehendit, ut constat ex contextu; unde, Joan. 42, conversionem gentium et fidem Christus vocat glorificationem suam, dicens: *Venit hora ut glorificetur Filius hominis,* ut Augustinus, tractat. 51 et 52, notavit; et hoc modo ait, *glorificari Christum in membris suis.* Deinde, quod ipsamet glorificatione electorum cedat in gloriam Christi, patet ex Joan. 17, ubi Christus petens glorificationem suam, in hoc illam ponit: *Ut omne, inquit, quod dedisti ei, det illi vitam æternam.* Quia hoc totum ad gloriam ejus refertur, quod indicavit Cyrillus, lib. 11 in Joan., c. 15. Nec vero satisfacit quod prima sententia supra indicabat, verum quidem esse omnes effectus gratiae, qui fiunt in nobis, referri in Christum tanquam in finem, hoc tamen non esse ex primaria intentione Dei, atque adeo neque ex prima ipsa electione prædestinatorum, sed quasi ex secundaria et superaddita relatione post oblatam occasionem peccati; hoc enim imprimis (ut supra dicebam) non est consentaneum perfectissimo modo et rationi divinae providentiae; deinde non consonat verbis Pauli, Ephes. 1 dicentis: *Prædestinavit nos per Jesum Christum in ipsum,* ubi illæ duæ particulæ, *per et in,* diversas habitudines cause indicant, scilicet, meritioriam et finalem. Unde paulo superius dixerat: *Benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem.* Ubi significat propterea omnem benedictionem spiritualem (per quam effectus gratiae significantur) datam nobis